

Högskolepedagogik i arkeologiämnet – ett intresse eller en icke-fråga?

Anita Synnestvedt, Institutionen för historiska studier, Göteborgs universitet

Keywords

Arkeologi, högskolepedagogik, samhället, genus, fältarbete

Abstract

I artikeln Högskolepedagogik i arkeologiämnet – ett intresse eller en icke-fråga undersöks relationen mellan arkeologiämnet vid universitet och högskolor och pedagogiska frågor. Undersökningen bygger på en forskningsöversikt kring vad som publicerats sedan år 2000 – 2013 när det gäller arkeologi och högskolepedagogik. Frågor som varit aktuella att ställa är om högskolepedagogik diskuteras när det gäller den arkeologiska utbildningen och om så görs, vilka områden och pedagogiska riktningar är det i så fall man intresserat sig för och varför. Totalt 91 artiklar i 8 publikationer kartläggs i studien. I undersökningen framkommer att det i åren 2000 – 2008 var en relativt hög aktivitet när det gällde publikationer om arkeologi och högskolepedagogik, sedan 2008 har det däremot varit väldigt sparsamt med publikationer och endast tre artiklar från 2010-talet hittades. Områden för granskning som använts i forskningsöversikten är utbildningspolitik, administration, lärande och utbildning samt kursdesign. De områden som lyfts fram mer ämnesspecifikt i artikeln är arkeologin och det samtida samhället, arkeologin och genus samt arkeologi och pedagogiska utmaningar i fältarbete. Undersökningen visar bland annat att den kritiska pedagogiken genom Freire och Giroux i tillägg till feministisk pedagogik är riktningar som använts i fallstudier och på olika sätt diskuterats i de publikationer som ingår i den här studien.

Introduktion

Den arkeologiska utbildningen vid högskolor och universitet i Sverige är en relativt ny utbildning. Kring sekelskiftet 1900 var det en verksamhet för en handfull studenter i Uppsala, men kom att sprida sig till övriga universitet och högskolor runt om i landet. 1914 inrättas den första professuren i

Uppsala och 1919 är det Lunds tur (Rönby 2010; Fröberg 2003; Goldhahn 2004; Welinder 2003). Efter andra världskriget sker en stor förändring i hur universiteten organiseras och antalet studenter vid Sveriges universitet växer i åren 1950 – 1970 från ca 16 000 till ca 127 000 (Welinder 2003). Universitetet ändras därmed också från det vi brukar kalla ett elituniversitet till ett massuniversitet.

Arkeologiämnet följer med utvecklingen som alla andra ämnen inom universitet och högskolor och den handfulla studenterna som läste i Uppsala kring sekelskiftet är idag ca drygt 1000 i Sverige pr. år. Undervisningen som bedrivs av ca 100 talet lärare följer i stort en mall som varit sig lik under hela 1900-talet. Föreläsningar och seminarier blandas med en stor del studiebesök. Seminariegrävningar och exkursioner finns med i undervisningen, vilket också ger utbildningen dess särskilda karaktär (Rönby 2010: 11). Utmärkande för arkeologiämnet är därför att det finns en hög grad av praktiska moment i utbildningen som förutom att vara praktiska också är mycket fysiska. Det praktiska består inte enbart av en laboration, men studenten måste göra fysiska övningar i "ur och skur". I högskoleverkets granskning av den arkeologiska utbildningen (2009) sägs att förutom framväxten sedan 1970-talet av arkeologiska teoridiskussioner har också särskilt intresse visats områden som arkeologins historia, arbetet med genusarkeologi och arkeologins roll i samhället (HSV 2009: 20). Fokus på teori och nya ämnesområden har därmed också påverkat den pedagogiska utvecklingen av ämnet.

I den här artikeln är syftet att göra en forskningsöversikt kring relationen mellan arkeologiämnet vid universitet och högskolor och pedagogiska frågor. Frågor som är aktuella att ställa är om högskolepedagogik diskuteras när det gäller den arkeologiska utbildningen och vilka områden och pedagogiska riktningar är det i så fall man intresserat sig för och varför? Diskussionerna kommer utgå från att det handlar om campusundervisning och en avgränsning görs därmed mot distansundervisning som dock förekommer på de flesta universitet och högskolor som ger kurser i arkeologi.

Min metod har varit att söka i databaser och bibliotekskataloger samt göra ett allmänt sök på Internet. Jag har främst sökt i databaserna Summon, Eric och Google Scholar. Jag har också sökt i HEDBIB (International Bibliographic Database of Higher Education) som dock inte gav någon träff av intresse. Den nationella bibliotekskatalogen Libris har också utnyttjats. Nyckelord som använts i sökandet har varit: *högskolepedagogik och arkeologi, higher education and archaeology, pedagogy and archaeology, archaeology in higher education, teaching archaeology in higher education, pedagogy of archaeology, pedagogy of archaeology in higher education* och *education and archaeology*. Det är inte något massmaterial som dyker upp när det gäller arkeologiämnet och

pedagogiska frågor på högskolenivå och det förefaller också som det kring år 2000 och några år framöver fanns ett intresse för frågorna, medan det under senare år varit glesare med både konferens sessioner samt publikationer i ämnet. Texter som granskats har varit på engelska och svenska. Franska texter har valts bort i publikationen *Archaeology and Education. From primary school to university* (se sidan 7). Samtal har också först med en av de återkommande författarna i studien: Tove Hjørungdal. Totalt har 8 publikationer granskats vilket resulterade i totalt 127 texter varav 91 behandlar högskolepedagogiska frågor. Utöver den här undersökningen refereras också till två artiklar som inte publicerats inom ramen för särskilda temanummer eller publikationer om högskolepedagogik. Artiklarna har också de senaste publikationsdatumen och det gäller då Johan Rönnbys artikel vid Södertörns högskola från 2010, Häggströms & Synnestvedts artikel från 2011 och Synnestvedts artikel från 2014.

En Inventering av arkeologiämnets intresse för högskolepedagogik

Mycket handlar, när det gäller arkeologi och pedagogik, om verksamheter vid t ex forntidsbyar och museer eller undervisning i låg - och mellanstadieskolor. Det finns här ett stort behov av att ha pedagogiska kunskaper eftersom det handlar om arbete gentemot skolor och allmänhet. Det pedagogiska område som oftast förknippas med den här typen av verksamheter omnämns oftast som kulturarvpedagogik. I det här begreppet ryms t ex arkivpedagogik, museipedagogik, konstpedagogik och kulturmiljöpedagogik (se vidare NCK – Nordiskt centrum för kulturarvpedagogik). Pedagoger som ofta hänvisas till när det gäller det här området är t ex John Dewey, Lev Vygotskij, Reggio Emilia och Howard Gardner (Synnestvedt 2008a). Fokus i det här arbetet har dock varit att undersöka hur pedagogiska frågor diskuteras inom högskola och universitet när det gäller arkeologiämnet. Det finns olika arenor där högskolepedagogik och arkeologi lyfts upp på agendan, som vid t ex konferenser, i tidskrifter och i universitetssammanhang vid seminarier eller work- shops och här kommer därför en genomgång av det material jag hittat som berör högskolepedagogik och arkeologi. I granskandet av artiklarna framstod några teman som mer ämnesspecifika och framträdande. En fördjupning kommer därför göras i temana: arkeologi i fält, arkeologins relation till samtiden och arkeologi och genus. Inledningsvis vill jag använda Malcolm Tights (2003) indelning för en forskningsöversikt för att undersöka mer generella frågor kring högskolepedagogik som varit av intresse att diskutera i publikationer som granskats i studien. Tights förslag till teman är följande (2003: 7):

1. **Lärande och utbildning** – studenters lärande, olika typer av studenter, universitetsutbildning och hur man delar in i olika genrer

2. **Kursdesign** - universitetsutbildnings curriculum, teknik, studenters skrivande, utvärderingar och kursplanering
3. **Studenternas erfarenheter**- undersökningar av studenters kurserfarenheter, olika studentgruppers erfarenheter, övergången från studier till arbete, utvärderingar.
4. **Kvalitet**- Kursutvärderingar, standard på utbildning, slutresultat, betyg
5. **Utbildningspolitik**- nationella bestämmelser och ändringar i skolsystemen, ekonomiska förutsättningar, jämförande studier gällande utbildningspolitiska åtgärder mellan lärosäten/länder
6. **Administration**- institutionellt ledarskap, institutionell administration och planering, ekonomi, planering av högre utbildning, arbete och samhälle
7. **Akademiskt arbete** – roller inom akademien, akademiskt utvecklingsarbete, akademisk karriär, kvinnor i akademien, universitetets förändringar, akademiskt arbete i olika länder
8. **Kunskap** – handlar om forskning, ämnet, olika sorters kunskap och universitetets innehåll

Tights temaindelning används som underlag för den tabell jag satt upp för de artiklar som granskats i studien och som kommer användas i det här kapitlet. Modellen används för de publikationer som haft ett tydligt fokus på högskolepedagogik och där ett flertal bidrag i samma publikation diskuterat detta. Bidragen kan ta upp mer än ett tema.

Granskade publikationer

I september 2000 arrangerades en workshop i Lampeter vid universitetet i Wales kring arkeologi och högskolepedagogik. Workshopen var det första tillfället i Storbritannien där högskolepedagogiska frågor och arkeologi diskuterades. Intresset för att äntligen diskutera pedagogiska frågor inom utbildningen var ett resultat av stora förändringar i det brittiska utbildningssystemet kring sekelskiftet 2000 (Hamilakis & Rainbird 2001: 1). Publikationen *Interrogating pedagogies: archaeology in higher education* (2001) som följde på workshopen tar upp olika ämnen i 22 olika artiklar varav några bidrag är kommentarer på kollegors artiklar. Ett stort fokus i flera artiklar ligger på diskussioner om utbildningspolitiska frågor och hur detta på olika sätt påverkar den arkeologiska utbildningen, vilket också hänger ihop med administrativa frågor. Några bidrag behandlar också didaktiska frågor även om som det framgår av tabellen härunder baseras de i liten utsträckning på studentundersökningar. Hur utbildningen ska få ihop teori och praktik är också ett återkommande tema.

Lärande och utbildning	Kursdesign	Studenternas/ lärarnas erfarenheter	Kvalitet	Utbildningspolitik	Administration	Akademiskt arbete	kunskap

4	6	2	5	6	6	5	8
---	---	---	---	---	---	---	---

Fig. 1 Teman som diskuteras i *Interrogating pedagogies: archaeology in higher education* (2001)

I mars 2000 presenterar *Antiquity*, som är en arkeologisk peer –reviewed tidskrift ett temablock om arkeologi och undervisning (Archaeology and Education). Inledningsvis är det två artiklar tar upp arkeologihistoria kring två kvinnliga arkeologer från Storbritannien. En majoritet av artiklarna i temanumret diskuterar olika länders arkeologiundervisning i både grundskolan och i högskoleutbildningar. I temanumret finns 20 artiklar varav 10 relaterar till högskoleutbildning.

Fig. 2 Teman som diskuteras i *Antiquity* (2000)

Lärande och utbildning	Kursdesign	Studenternas/ Lärarnas erfarenheter	Kvalitet	Utbildningspolitik	Administration	Akademiskt arbete	kunskap
4	5	1	1	9	4	1	5

Tidskriften *World Archaeology* är en internationell peer- reviewed tidskrift som utkommer med 5 nummer per år med olika teman inom arkeologi. 2004 ges det ut ett temanummer om arkeologi och utbildning. Spännvidden är stor med bidrag som handlar om allt från grundskolans undervisning, fältverksamhet tillsammans med ungdomar, museiverksamhet och ny teknik i undervisningen. Yannis Hamilakis tar bl a upp den arkeologiska universitetsutbildningens roll i massuniversitetets tidevarv till diskussion (Hamilakis 2004; s. 8-10). Sarah Colley ställer frågan om vad studenter ska lära sig genom att delta i en arkeologiutbildning i Australien. 50 lärare utvärderade sin verksamhet och det framkom bl a att det studenter satt mest värde på i sin utbildning var generiska kompetenser (Colley 2004: 189-202). Det finns 8 bidrag med i publikationen, varav 6 rör högre utbildning.

Fig. 3 Teman som diskuteras i *World Archaeology* (2004)

Lärande och utbildning	Kursdesign	Studenternas/ lärarnas erfarenheter	Kvalitet	Utbildningspolitik	Administration	Akademiskt arbete	kunskap
5	2	5	4	3	1	2	4

De flesta bidragen i en publikation från Storbritannien *Education and the Historical Environment* (2004), handlar om undervisning utanför universitet och högskola. Men några bidrag diskuterar också

arkeologi inom högre utbildningar där de gärna ser en utveckling mot en mer diskuterande och dialogbaserad arkeologiundervisning (Jones 2004: 41-46; Hamilakis & Rainbird 2004; 47-54). Det livslånga lärandet diskuteras också i ett par inlägg i den här publikationen (Stone 2004: 7; Lock 2004: 55-64). Det finns 21 bidrag i publikationen varav 6 diskuterar något kring högskolepedagogik och det är de det redogörs för i figur 4. Publikationen ingår i en serie som ges ut av förlaget Routledge och English Heritage kring "heritage management" och är peer - reviewed.

Fig. 4 Teman som diskuteras i *Education and the Historical Environment* (2004)

Lärande och utbildning	Kursdesign	Studenternas/ lärarnas erfarenheter	Kvalitet	Utbildningspolitik	Administration	Akademiskt arbete	kunskap
4	1			5	1	1	2

Publikationen *Teaching archaeology in the twenty-first century* (2002) är skriven med perspektiv från USA och är publicerad av SAA (Society for American Archaeology) och är en vetenskaplig peer – reviewed publikation. I den här publikationen läggs stor vikt vid att utbildning och lärande kring arkeologi vid universiteten borde utvecklas och ändras till att handla mer om *etiska värden, samtida frågor, Community Archaeology* och teman kring *kulturarv* (se fig. 5) istället för som nu, ett fokus på forntidens material som fristående från nutid (Bender & Smith (red.) 2004). 23 skribenter deltar i publikation och samtliga berör högskolepedagogiska frågor.

Fig. 5 Temans som diskuteras i *Teaching archaeology in the twenty-first century* (2002)

Lärande och utbildning	Kursdesign	Studenternas/ Lärarnas erfarenheter	Kvalitet	Utbildningspolitik	Administration	Akademiskt arbete	kunskap
10	12	1	4	6	3	6	8

Archaeological Education Journal är en internationell peer – reviewed tidskrift som handlar om forskning kring arkeologi och pedagogik. Tidskriften är inte särskilt aktiv och jag kunde endast hitta ett nummer från 2008 som består av 2 delar med totalt 13 bidrag.

Fig. 6 Teman som diskuteras i *Archaeological Education Journal* (2008)

Lärande och utbildning	Kursdesign	Studenternas/lärarnas erfarenheter	Kvalitet	Utbildningspolitik	Administration	Akademiskt arbete	kunskap
7	5	4	1	5	1	1	5

Vid arkeologiska konferenser dyker det ibland upp sessioner som tar upp arkeologi och pedagogiska frågor. 2004 arrangeras t ex en session kring arkeologi och pedagogik vid den internationella konferensen *European Association of Archaeologists (EAA)* i Lyon. Konferensrapporten *Archaeology and Education. From primary school to university* publiceras i 2006. De flesta av bidragen handlar här om hur arkeologi lärs ut i grundskola, museer och i olika publika sammanhang. 8 av totalt 13 bidrag är på franska, övriga på engelska. Jag har i undersökningen uteslutit de franske och 5 bidrag i den här publikationen granskas därför.

Fig. 7 Teman som diskuteras i publikationen *Archaeology and Education. From primary school to university* (2008)

Lärande och utbildning	Kursdesign	Studenternas/Lärarnas erfarenheter	Kvalitet	Utbildningspolitik	Administration	Akademiskt arbete	kunskap
3	3	1		3			2

Den svenska publikationen *Dialog med de sega strukturerna. Om arkeologisk utbildning och genusperspektiv* (2004) har en bakgrund i en forskarutbildningskurs som gavs VT 1999 av professor Tove Hjørungdal. Bidragen tar upp frågor som rör den arkeologiska praktiken i fält och undervisning vid universitet och grundskola. 5 doktorander deltar i publikationen med artiklar och en doktorand deltar med 2 bidrag. Ett av bidragen diskuterar inte högskolepedagogik, men istället en egen fallstudie rörande agrarhistoria där fokus ligger på förmedling. Redaktören Tove Hjørungdal inleder och beskriver forskarkursens upplägg genom kursplan, schema, litteraturlista, tentamensfrågor och kursvärdering. Inklusivt redaktörens bidrag har därmed 6 bidrag varit av intresse att granska.

Fig. 8 Teman som diskuteras i publikationen *Dialog med de sega strukturerna. Om arkeologisk utbildning och genusperspektiv* (2004)

Lärande och utbildning	Kursdesign	Studenternas/Lärarnas erfarenheter	Kvalitet	Utbildningspolitik	Administration	Akademiskt arbete	kunskap

3	1	2	1	4		5	3
---	---	---	---	---	--	---	---

Vid EAA konferensen 2005 i Cork, Irland finns också en session om arkeologi och utbildning: *Pedagogy in Archaeological Education*. De flesta av bidragen i den här sessionen handlar också om hur arkeologi läras ut i grundskola, museer och olika publika sammanhang. Tove Hjørungdal var arrangör av båda sessionerna och bidrar med inlägg som handlar om arkeologi och högskolepedagogik (Andreeff 2005). Det är presentationer av det projekt, hon tillsammans med kollegor från Göteborgs universitet, genomförde 2003-2006. Projektet *From receiving to performing, learning field archaeology* var kopplat till dåvarande Institutionen för arkeologi vid Göteborgs universitet. Projektet finansierades med medel från dåvarande Rådet för högre utbildning (idag Vetenskapsrådet) och artiklar och presentationer om projektet publiceras på olika håll i tidskrifter, konferensrapporter och antologier (Hjørungdal 2006, 2008).

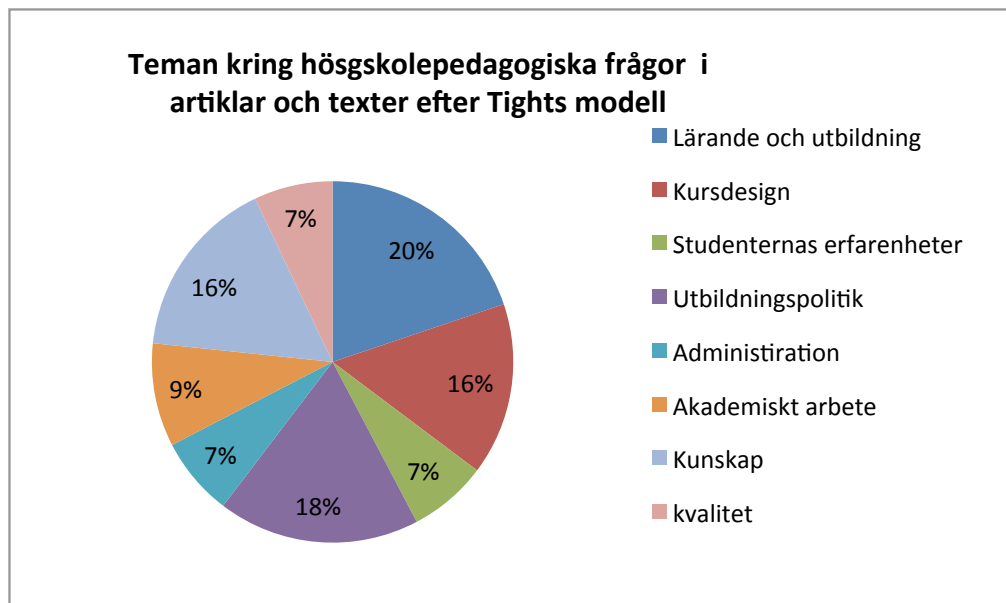
Sammanfattande konklusioner

I ovanstående undersökning har 8 tidskrifter/publikationer granskats. De omfattar sammanlagt 127 texter varav 91 behandlar högskolepedagogiska frågor. Vissa författare återkommer i flera publikationer med samma/liknande diskussioner. Figur 9 visar en sammanställning av frekvensen kring de teman som lyfts i bidragen. I figur 10 presenteras resultaten i ett cirkeldiagram som visar resultaten procentuellt.

Fig. 9 Sammanställning av granskade publikationer och de teman som lyfts i artiklar m.m.

Lärande och utbildning	Kursdesign	Studenternas/lärarnas erfarenheter	Kvalitet	Utbildningspolitik	Administration	Akademiskt arbete	kunskap
45	35	16	16	41	16	21	37

Fig.10 Cirkeldiagram som visar procentuellt vilka teman som varit mest aktuella i granskade artiklar och texter.

De granskade publikationerna är utgivna i åren 2000-2008 och fyra teman står ut som dominerande; Lärande och utbildning (20 %), Utbildningspolitik (18 %), Kursdesign (16 %) och Administration (16 %). Diskussioner kring utbildningspolitik och administration har ofta förekommit i samma artikel. Detsamma gäller kombinationen lärande och utbildning och utbildningspolitik. Kursdesign har i några artiklar kombinerats med studenters/lärares erfarenheter (7 %), men kursdesign har också kombinerats med kvalitet, kunskap och akademiskt arbete. Att utbildningspolitik/administration får stort utrymme i bidragen är kanske inte så förvånansvärt med tanke på stora förändringar inom universiteten både i Sverige och i andra länder. Det såpass låga intresset för studenters lärande i undersökningen (7 %) är anmärkningsvärt då jag anser det vara värdefullt att använda sig av studenternas och lärares erfarenheter i empiriska studier i diskussioner kring högskolepedagogik. Att forska kring sin undervisning framstår kanske för många lektorer som att forska kring ett nytt ämne då många är obekanta med pedagogiska teorier och metoder.

Annie Grant och Michael Reynier visar i en undersökning från 2001 att i jämförelse med liknande ämnen som arkeologi har mycket lite intresse ägnats åt pedagogiska frågor inom arkeologiämnet. Tabellen härunder visar resultatet från en undersökning utifrån databasen University of Leicester 's Teaching and Learning Bibliography vilken omfattar över 5000 titlar och den uppdateras årligen. Resultaten i tabellen gäller de artiklar som tar upp något om pedagogik i relation till ämnet och är från åren 1992-1999 (Grant & Reynier 2001: 34).

Fig. 10 Resultatet från en undersökning utifrån databasen *University of Leicester 's Teaching and Learning Bibliography* kring högskolepedagogiska diskussioner i olika ämnen (1992 -1999).

Arkeologi	Geografi	Geologi
-----------	----------	---------

3	162	190
----------	------------	------------

Den undersökning jag nu gjort skulle kanske höja siffran lite eftersom jag i åren 2000 - 2008 hittat 7 publikationer som ägnat sig åt ämnet arkeologi och högskolepedagogik. Troligen kommer ämnena geografi och geologi hamna långt över arkeologiämnet också i en mer uppdaterad undersökning (vilket jag inte har några resultat för).

Tre teman

Jag har i forskningsöversikten förutom granskandet utifrån Tights generella högskolepedagogiska teman hittat tre områden, mer ämnesspecifika som lyfts fram på olika sätt. Jag kommer därför göra en fördjupning för att se hur pedagogik behandlas i områden som rör:

- Arkeologi, pedagogik och fältarbete
- Arkeologi, pedagogik och dess relation till det samtida samhället
- Arkeologi, pedagogik och genus

Litteraturen jag hittat inom dessa områden diskuterar pedagogiska problem, utmaningar och möjligheter utifrån utbildningspolitik, kunskapssyn, kursdesign, studenters erfarenheter, kvalitet samt lärande och utbildning (se s. 3-4).

Arkeologi, pedagogik och fältarbete

Bilden av en arkeolog är såväl i populära som professionella medier koncentrerat kring den arkeologiska utgrävningen, det är här arkeologen skapar sig en identitet. Bilden blir därmed också att det är den arkeologiska utgrävningen som är arkeologi (Holtoft 2004a, 2007; Nilsson 2011). Det är kanske därför inte konstigt att mycket av det som skrivits om arkeologi och högskolepedagogik handlar om arkeologiska utgrävningar och vad som händer i fält. Men det beror kanske inte bara på bilden av den grävande arkeologen. Det innebär också stora pedagogiska utmaningar att i lära ut teori och praktik i en fältsituation. Ett begrepp som kommit att aktualiseras i de här sammanhangen är reflexivitet, vilket var ganska okänt inom arkeologin tills Ian Hodder introducerade detta i mitten av 1990-talet (Hodder 1995). Hodder hade under 1990-talet tagit upp utgrävningar i Çatalhöyük i Turkiet och två av målen med utgrävningen var att ge de deltagande, som både var amatörer och professionella, möjlighet till självreflektion. I tolkningsprocessen skulle det också ges tillfälle till att så många röster som möjligt skulle kunna höras. För att uppnå detta används bl a film för att dokumentera diskussioner, möten och funderingar mellan olika företrädare för olika fält. Digitala dagböcker tillsammans med dessa filmer placerades sedan i en databas som lades ut på Internet. Den svenska arkeologen Åsa Berggren har försökt applicera metoden på stora utgrävningsprojekt i

Sverige, bl a vid byggandet av City tunneln i Malmö (Berggren & Burström 2002: 21-26; Holtorf 2004b).

2003 startar, med inspiration dels från den reflexiva arkeologin, projektet *From receiving to performing, learning field archaeology* vid Institutionen för arkeologi vid Göteborgs universitet. Projektet hade som syfte att diskutera och utveckla pedagogiska metoder kring fältarkologi i högskoleutbildningen i arkeologi. Avsaknaden av reflexivitet i fältsituationen ansågs behöva lyftas fram och diskuteras och projektet såg därför ett behov av att utveckla pedagogiska tankar kring lärandet i fält. Fältsituationen erbjuder en ovanlig lärandemiljö för studenterna och behovet av en tydligare pedagogisk riktning ansågs nödvändig. Projektet upplevde att fältkurserna i alltför stor utsträckning fokuserade på själva grävandet, de vetenskapliga målen var därmed inte tydliga för studenterna. Studenterna ansågs till största delen vara passiva mottagare av kunskap och inte delaktiga i en kunskapsprocess. Studentintegrerade undervisningsmetoder kom att sättas i fokus i projektet där målet var att medvetandegöra studenterna om den kritiska aspekten i praktiken; hur lär man sig arkeologi i fält? Metoderna i projektet var baserade på "active learning practises" och "learning by doing" och ville främja ett aktivt och kritiskt förhållningssätt till hur kunskap skapas, av vilka och i konkreta sammanhang. En central fråga var också hur studenterna skulle kunna hitta en egen "röst" inom akademien (Hjørungdal 2005; Hjørungdal 2008).

Sex kollegor från dåvarande institutionen för arkeologi (idag 2014, Institutionen för historiska studier) medverkade i projektet tillsammans med en studentgrupp. Projektet ledde främst fram till att skapa ett pedagogiskt underlag för vidare utvecklingsarbete, utvärdering och ändring av metoder i utbildningen. En ändring som kom att diskuteras vid institutionen var att kursplaner för grundutbildningen började omarbetas. Inspirerad av Yannis Hamilakis (se 2004) och den reflexiva fältarkeologin använde studien sig av portfolier eller i det här fallet kanske bättre omnämnt som fältdagböcker. Arbetsprocessen i fält skulle också filmas och i efterhand diskuteras i klassrummet. En filmkamera placeras vid utgrävningen, men flyttas inte runt. Syftet med filmningen var att synliggöra saker som kanske inte kom fram i t ex fältdagböckerna. En av huvudfrågorna i studien var "hur samarbetar och kommunicerar arkeologer i fält?" och att använda film var ett sätt att försöka besvara den här frågan. Utvärderingar av projektet är gjorda av både studenter och lärare. Efter ett år gjordes också en SWOT analys. En konklusion efter avslutat projekt var att lärarna verkade mer intresserade av nya pedagogiska metoder än studenterna. Att lärarna inte är tillräckligt bekväma själva med nya pedagogiska metoder och därför behöver bli mera trygga i sina roller ansågs kanske vara en av orsakerna till att studenterna till viss del var skeptiska (Hjørungdal 2005). Det är viktigt att våga prova nya grepp och nya pedagogiska metoder i undervisningen, men det tar också tid.

Hjørungdals studie hade behövt uppföljning och vidareutveckling, men för detta krävs också en lärarstab som har intresse för pedagogiska frågor och anställningsförhållanden som gör det möjligt att satsa på pedagogisk utveckling, vilket ofta inte är fallet inom akademien.

Jennifer E. Perry diskuterar i *World Archaeology's* temanummer (2004) också kring fältsituationen. Hon lyfter upp såväl socialkonstruktivistiska perspektiv som genderperspektiv och hon påpekar vikten av att det i fält finns en annan möjlighet till att sammanföra teori och metod som inte ges i en klassrumssituation. Stuart Brookes säger i tidskriften *Archaeological Education Journal* (2008) att fältarbetet mer borde koncentreras på att lära ut samarbete, kommunikation och reflexivitet och vara studentcentrerat. Utvecklandet av dessa kompetenser underlättar inte bara arbetet som arkeolog, men studenterna kommer också kunna ha nytta av detta inom andra yrken och i andra sammanhang. I samma tidskrift diskuterar även Timothy Darvill (2008) kring fältarbetet med studenter och han menar att teoretiska perspektiv lättare kan förstås i en fältsituation om man på ett medvetet sätt jobbar med teorin kopplat till metoden i fält. Ett sådant arbetssätt menar han skulle inspirera till nya forskningsfrågor och projekt, vilket i förlängningen medverkar till en mer relevant och intressant arkeologi också utanför den akademiska världen.

Förutom den "grävande arkeologen" finns det också en annan del av fältarbete som ingår i undervisningen vid universitet och högskolor och det är inventering. Det innebär att studenterna lär sig om landskap och fornlämningar i landskapet. Undervisningen bedrivs till stora delar i fält, med exkursioner till olika miljöer. Vilka pedagogiska utmaningar och möjligheter detta innebär diskuteras i en artikel av Synnestvedt (2014).

Arkeologi, pedagogik och samhället

Diskussioner om arkeologin, publiken och arkeologins roll i samhället har pågått på olika sätt under den tid arkeologin varit en akademisk disciplin. Jag gör inte här någon arkeologihistorisk berättelse om detta, men väljer istället att ta avstamp i publikationen *The Excluded Past. Archaeology in Education* (1990) som är samlingsvolym med bidrag från konferensen "World Archaeological Congress" 1986. Bidragen i publikationen är från olika håll i världen och ger perspektiv på både vad som exkluderas innehållsmässigt i utbildningar (ras, kön etnicitet etc.) och hur samhällen också exkluderar sina medborgare från att ta del av arkeologisk forskning och utbildning. P.J. Ucko som är redaktör säger att arkeologi och utbildning går hand i hand – för att arkeologin ska kunna vara en del av samhället måste den också befatta sig med utbildningsfrågor på olika sätt (Ucko 1990). I den inledande forskningsöversikten framgick det med tydlighet att det bland skribenterna fanns ett stort intresse för utbildningspolitiska frågor (se figur 10). I en allt mer heterogen undervisningssituation

där det idag finns en långt större variation i ålder, genus och etnicitet är det därför också frågor som behöver synliggöras och medvetandegöras i undervisningssituationen. Det handlar också om en demokratisk undervisning (jmf. Ex. Biesta 2006, 2011; Rancière 2011).

Ett begrepp som hänger ihop med de här resonemangen och som kan sägas ha som ambitioner att vara "non excluding" är "Community Archaeology". Den engelska termen kan närmast översättas till svenska med "deltagande arkeologi", där de som är deltagande är allmänheten. Det är ett samlingsbegrepp för arkeologiska projekt som bedrivs i samarbete mellan arkeologiska institutioner och allmänheten. Det handlar inte bara för allmänheten om att vara med vid en utgrävning. I ännu högre grad handlar det om att också frågeställningar och syften formuleras av de inblandande från lokalt håll tillsammans med arkeologerna. Denna strömning har till syfte att motverka den motsättning som inte sällan finns mellan forskarvärlden och allmänheten och eftersträvar att göra allmänheten mer deltagande i kulturmiljövården. "Community Archaeology" anses inte bara viktigt ur en demokratisk synvinkel, metoden berikar även den arkeologiska disciplinen. Att arbeta med allmänheten får oss arkeologer att ställa nya frågor, se det materiella i nytt ljus och ett nytt sätt att betrakta både det förflutna och nuet. Det handlar i många tillfällen också om arkeologi i relation till ursprungsbefolkningar där det när man använder sig av Community Archaeology gör det utifrån ett lokalt perspektiv, tillsammans med de människor som det berör och där det ofta handlar om också etiska överväganden (Buchli & Lucas 2001; Synnestvedt & Persson 2007; Synnestvedt 2008b; Kolb et al. 2012). Tidskriften *Public Archaeology* ger en bra bild av det här området då den har bidrag med från olika delar av världen. 40 nummer sedan år 2000 finns tillgängliga digitalt fram till dagens datum (mars 2014).

I *Interrogating pedagogies: archaeology in higher education*(2001) tar Yannis Hamilakis (2001) upp frågor om universitetets utveckling och marknadsanpassning och vi kan där göra jämförelser med t ex Ylva Hasselbergs diskussioner i detta ämne (Hasselberg 2009; 2012). Massuniversitetet och krav på marknadsanpassning anser Hamilakis spelar roll också i utvecklingen av pedagogiska metoder inom den högskolepedagogiska undervisningen i arkeologi. Medan mycket av den arkeologiska teoridiskussionen har handlat om att attackera objektivism och uppmuntrat reflexivitet har istället undervisningen fortsatt på ett instrumentellt sätt vilket därmed också resulterar i en undervisning utan dynamik och kopplingar till samtida problem och utmaningar (Hamilakis 2001: 7; 2004: 293). Stora delar av den här publikationen ägnas åt utbildningspolitiska frågor och frågor och diskussioner om t ex Benchmarking får stort utrymme (se Hamilakis & Rainbird 2001: 51-78). Se också figur 1.

En publikation och projekt värd att nämna i det här sammanhanget är Leonardo da Vinci projektet E-learning Archaeology (Kok et al. 2012). Här är det inte specifikt högskolepedagogik som diskuteras men de didaktiska frågorna ska istället ses i en vidare kontext där också högskolepedagogik är inkluderat. Kulturarv är temat i projektet för den lärandeprocess som genom en e-lärande resurs kan användas av företag, studenter, förvaltningar etc. Att E-lärande också på ett mer integrerat sätt kommer användas på campus undervisning och inte endast vid distansundervisning är frågor som är aktuella att diskutera framöver. Den digitala kommunikationen har stor plats i dagens samhällsutveckling och om den arkeologiska utbildningen vid universitet och högskolor vill "hånga med" måste vi också jobba mer med dessa frågor. Nytt material, ny teknik och nya möjligheter till kontakter över gränser är områden som också behöver komma mer in i campusundervisningen.

Arkeologi, pedagogik och genus

En inriktning som också kan ses i relation till annan forskning i samhället är fokus på genus frågor. Här finns många internationella publikationer som varit till stor inspiration när det gäller den arkeologiska utbildningen i Norden (se t ex Spector & Whelan 1988; Classen 1992; Conkey & Tringham 1996). Den norska (numera nerlagda) tidskriften KAN (Kvinner i Arkeologi i Norge) har varit till stor inspiration i att genusfrågor fått betydande genomslag i arkeologiutbildningarna i Norden (Hjørungdal muntl. 2013). Tove Hjørungdal har tidigt intresserat sig för genusperspektiv i undervisningen och hon presenterar ett paper vid en universitetspedagogisk konferens i Umeå 1995. Hon diskuterar här både internationella och egna exempel kring undervisning och hon säger bl a:

Att det känns som ett viktigt perspektiv som har potential att synliggöra människan och hennes relationer, samt att kritiskt undersöka dessa. Det är värt att utveckla en diskussion kring pedagogiska frågor i samband med genusperspektivet i arkeologiundervisningen (Hjørungdal 1995: 173).

Pedagogiska frågor har därmed också aktualiserats eftersom det krävs en annan medvetenhet kring dels ämnets innehåll samt kring den didaktiska situationen i undervisningen om genusfrågor ska sättas på agendan. Högskoleverkets publikation *Genusforskning inom arkeologin* (Arwill Nordblad 2001) presenterar dels en arkeologihistorisk bakgrund till genusforskning samt en diskussion om hur genusfrågor kan påverka och ändra tolkningar av det arkeologiska materialet samt hur ett genusperspektiv i undervisningen är av värde.

Publikationen *Dialog med de sega strukturerna. Om arkeologisk utbildning och genusperspektiv* (2004) har en bakgrund i en forskarutbildningskurs som gavs VT 1999 av Tove Hjørungdal. Bidragen tar upp frågor som rör den arkeologiska praktiken i fält och undervisning vid universitet och grundskola. Linda Lökvist lyfter här t ex upp den feministiska pedagogiken genom Belenky et al.

(1986). Belenky et al. tar enligt Lövkvist upp två typer av undervisning som kan locka till en "konstruerad" syn på kunskap. "Midwife teaching" är en variant där läraren liknas vid en barnmorska som ska hjälpa studenterna att förlösa sina outnyttjade och tysta kunskaper. Läraren (barnmorskan) ska sedan stödja och underlätta för studenten i den fortsatta läroprocessen, där studenterna förutsätts kunna "sköta om sin baby", det vill säga sin egen kunskap. Relationsorienterade lärare är den andra formen för undervisning som Belenky et al. förordar vilket innebär att läraren tror och litar på studenternas tänkande och kunskap. Studenterna ska uppmuntras till att utöka sina kunskaper och här görs jämförelser med kvinnors ofta låga självkänsla som genom pedagogiska metoder ska få stöd för att stärkas och utvecklas (Lövkvist 2004:70–74).

Linda Lövkvist och Tove Hjørungdal har i två publikationer problematiserat undervisning och lärande ur både studentperspektiv såväl som lärarperspektiv. De menar att om lärarens mål är att bidra till att studenterna ska få en ökad självkänsla och trygghet i sin kunskapsutveckling, kan ett genderperspektiv medverka till en mer studentaktiv utbildning (Lövkvist & Hjørungdal 2000; 2005). De föreslår en rad förändringar av pedagogisk art för en grundkurs i arkeologi i syfte att medverka till att studenterna ska få en "egen röst" och därmed också utveckla sin egen läroprocess (Lövkvist & Hjørungdal 2005).

Pedagogiska influenser som inspiration och utveckling av arkeologiämnet på universitet och högskolor

Yannis Hamilakis frågar i artikeln "Archaeology and the Politics of Pedagogy" (2004) varför det är så lite forskat och skrivit om arkeologi och pedagogik. Han menar att fältet är ignorerat till trots för den stora vikt arkeologer lägger vid att diskutera teorier. Hamilakis anser att arkeologi som ämne har en mängd olika pedagogiska utmaningar där syftet med undervisningen inte främst är att överföra kunskaper om forntiden till studenterna, men istället sätta igång diskussioner utifrån en mängd teman som man kan plocka fram i det arkeologiska kunskapsmaterialet som kan handla om miljö, identitet, nationalitet och liknande frågor som är av aktuell samhällsrelevans. Föreläsningssalen, laboratoriet eller fältverksamheten är publika arenor där det sker ett intellektuellt utbyte mellan studenterna och läraren. Arkeologi handlar därför mer om vår samtid än en avlägsen forntid. Den dialogiska processen är därför avgörande på de olika arenor där den arkeologiska undervisningen äger rum. Hamilakis menar därmed också att om undervisningen bedrivs utifrån dessa förutsättningar så minskar gapet mellan undervisning och forskning. Undervisning handlar inte så mycket om kursplaner, examinationer, utvärderingar och mätningar säger Hamilakis. Vilka

berättelser vi som lärare presenterar för studenterna är också något som vi behöver fundera över, säger han (jmf. Fagan s. 4). Arkeologins huvudsakliga syfte skulle kunna vara att visa på hur saker och ting varit annorlunda, men diskussioner om detta är underrepresenterade i universitetsutbildningarna och vi behöver därför också politisera mer i våra utbildningar, säger Hamilakis (Hamilakis 2004).

När det gäller olika metoder för att nå de här målen är portfolien som pedagogisk metod något Hamilakis använt och intresserat sig för. Han vill att portfolien inte enbart ska ses som en examinationsmetod, men istället fungera som ett instrument som gör att studenterna utvecklas och även ges möjligheter att reflektera över sina egna liv. Portfolien gör att det finns chanser för det personliga - experimentella och det akademiska att mötas. Hamilakis listar några av de fördelar han anser den här pedagogiska metoden har:

1. Processen gör att det personliga – experimentella och det akademiska kan mötas vilket gör det lättare för studenter att förstå sociala konstruktioner i både nutid och forntid.
2. Den reflexiva processen uppmuntrar studenterna att inte bara se till kursinnehållet, men till lärandet som en process- med andra ord studenterna lär hur de ska lära och de kan aktivt reflektera över vilka delar av deras arbeten som lyckats och varför andra inte lyckats.
3. Portfolien gör det möjligt för studenter att föga samman praktik och teori samt att använda sig av en stor variation av källor.
4. Portfolien gör undervisning och lärande mer dynamiskt genom att det måste finnas en dialog mellan studenten och läraren kopplat till studentens reflektioner i portfolien.
5. Arbetssättet innebär att föreläsningssalen förvandlas till ett forskningsområde för både studenter och lärare.
6. Det kanske viktigaste med portfolien är att de uppmuntrar studenterna till att se utbildningen som en livsförändrande upplevelse. Utbildningen är en resa i självutveckling mer än att delta i ett konkurrensbaserat race där allt kan köpas eller säljas.

Hamilakis är dock självkritisk och säger att det så klart inte alltid fungerar med portfolien. Vissa studenter var ovana att tänka och reflektera och efterfrågade mer av traditionella metoder då de ansåg att det var för lite "fakta" som lärdes ut (Hamilakis 2004). Pedagoger som inspirerat Hamilakis är t ex Henry Giroux och Paulo Freire (Hamilakis 2001: 5-12; 2004). Detta är också pedagoger som återkommer hos Tove Hjørungdal i projektet *From receiving to performing, learning field archaeology*. Som nämnts innan inspirerades det här projektet av bl a Hamilakis idé om portfolien som metod. De lyfter också fram begreppet "border pedagogy", med bl a hänvisningar till den välkända lingvisten Charles Goodwin kring kommunikation i fält. Goodwin deltog också i seminarier i

Göteborg under projektets gång, arrangerade av Tove Hjørungdal. "Peer teaching" är ytterligare metoder som Hjørungdal anser kunna användas i fältsituationer, det vill säga att studenter som kommit längre i sin utbildning handleder nybörjare. Det här arbetssättet, menar projektet, uppmuntrar till studentaktivitet (Hjørungdal 2004). Linda Lökvist och Tove Hjørungdal förordar som tidigare nämnt också ett genusperspektiv i undervisningen i syfte att få en mer demokratisk och studentaktiv undervisning (Lökvist & Hjørungdal 2005).

Paulo Freire och Henry Giroux tillhör båda det som kallas kritisk pedagogik. Freire är föregångaren med bl a böcker som *Pedagogik för förtryckta* (Freire 1972) och *Kulturell kamp för frihet* (Freire 1974). Pedagogik för förtryckta har publicerats i över 700 000 exemplar över hela världen, vilket gör den till den kanske mest lästa pedagogikbok som finns. Freire anser att undervisningen ska politiseras genom att t ex knyta läsundervisning till diskussioner om det politiskt förtryck som t ex Brasilien där han kom ifrån (Illeris 2006: 140). Henry Giroux anses vara Freires arvtagare och i hans stora mängd publikationer är kanske *On Critical Pedagogy* (Giroux 2011) en av de mest kända. Utifrån de diskussioner som framkommit i olika publikationer är det inte förvånande att just Freire och Giroux dyker upp eftersom de representerar en pedagogik som ligger nära områden som intresserar arkeologer med intresse för pedagogik (samhällsfrågor, genusfrågor och relationen mellan teori och praktik).

Margaretha Häggström (bildlärare) och Anita Synnestvedt (arkeolog) diskuterar i en artikel om kulturarvspedagogik (2011) ett gränsöverskridande arbetssätt där universitetet och gymnasieskolan möts i ett samarbete. Frågor som aktualiserades i det projekt författarna genomförde var hur vi kan ge kunskap liv, hur eleverna/studenterna ska känna sig delaktiga och intresserade och hur skola/universitet kan vara ett stöd för det egna identitetsskapandet. Studenterna fick arbeta med tema kulturarv vilket var en gemensam plattform i mötet mellan universitetstudenterna och gymnasieleverna. Tanken i projektet var att ta utgångspunkt i det studenterna/eleverna visste så att deras uppfattningar blev synliggjorda för att därifrån utmana uppfattningarna. Projektet handlade därmed också om begreppet breddad rekrytering som är ett tema inom universitetet där högskolepedagogik har stor betydelse.

Det är ändå inte alla lektorer och andra som arbetar med arkeologi och utbildning som är intresserade av pedagogiska frågor. Listan på publikationer i den här undersökningen hade nog i så fall varit betydligt längre och haft fler olika författare. Att det är så pass få som är intresserade av att skriva om detta styrker också Johan Rönnbys undersökning där han tittat på kursplaner från Umeå och Stockholms universitet från 60 – talet och framåt. Han anser att det de senaste dryga 40 åren

närmast varit en regel att undervisningens syfte i kursplaner bygger på det gamla och beprövade. Förändringar av utbildningens mål och innehåll verkar gå långsamt (Rönby 2010: 23-24). Hamilakis menar att pedagogiken inom den arkeologiska undervisningen i ett västperspektiv till stora delar är dominerad av en instrumentalism som i sin tur är kopplad till en nyliberalism där kunskapssynen ska marknadsanpassas och där den kritiska reflektionen får stå tillbaka till förmån för en självcentrerad kunskapssyn. En alternativ pedagogik inom arkeologin menar Hamilakis behöver också inspiration från andra ämnen där allt från antropologi till ekonomi och genusforskning kan vara en hjälp (Hamilakis 2004: 302). Det verkar med andra ord behövas mer av kritisk pedagogik och också fler diskussioner om hur utbildningen i arkeologi kan utvecklas. Här skulle perspektiv om det multimodala lärandet kunna föras in och berika diskussionerna. Hur vi använder bild, text, ljud, ljus, föremål och ny teknik är delar av det vi kallar multimodalitet, vilket också handlar om vilka resurser vi har till förfogande för att tolka och skapa mening i den värld vi befinner oss i. Hur vi designar vår lärandemiljö blir därför också viktigt. I den arkeologiska utbildningen spelar rummet stor roll eftersom vi i vår undervisning befinner oss i en rad olika rum som t ex museet, naturen, staden, lektionssalen, verkstaden, laboratoriet, utgrävningen etc. Det handlar mycket om både teori och praktik i utbildningen och vi behöver diskutera, utvärdera och prova nya teorier för att också utveckla utbildningen och jag tror därför ett multimodalt sätt att tänka skulle kunna hjälpa till i den här utvecklingen (se t ex Selander & Kress 2010; Stein 2008; Kress & Van Leeuwen 2001).

Brian Fagan som undervisat i arkeologi i mer än 30 år och författat ett stort antal läroböcker diskuterar i *Antiquity* kring utmaningar för universitetslärare. Han anser att den stora utmaningen i undervisningen är anpassningen till ny teknik och förmågan att utnyttja detta på ett intressant sätt. Han säger att lärarnas entusiasm och deras fallenhet att berätta är avgörande när det gäller grundkurser i arkeologi. Entusiasmen och berättandet kommer bli än mer viktigt, eftersom studenten till stora delar fortfarande är en passiv mottagare av kunskap och i den digitala tidsålder vi nu befinner oss i är detta en stor utmaning. För framtiden önskar sig Fagan lärare som fungerar som coacher och resurspersoner som hjälper studenterna till att se sig själva, något som kan göras om vi vågar bredda det arkeologiska ämnet från metoder, förhistoria och inomvetenskapliga diskurser till att omfatta diskussioner om mänsklig utveckling, kunskap, samtida problem och aktuella diskussioner om miljö, resursfördelning, konflikter etc. etc. (Fagan 2000: 190-194). När Fagan pratar om att se sig själva är det också något vi kan koppla till ett bildningsbegrepp. Här vill jag särskilt lyfta fram det hermeneutiska bildningsbegreppet där grundtanken handlar om tolkning och förståelse i en process. Bildningstanken utformas då som en resa. Vi startar hemma, vi far ut och vi kommer hem igen (Gustavsson 2012: 310-317). Bernt Gustavsson säger:

Hemmet är det bekanta, ens tolkningshorisont, livsvärld, tillhörighet och tradition. Själva utgångspunkten för förståelsen. Utfärden är att öppna sig för nya tolkningar, att sätta sig på spel, att anta andra perspektiv, att lyhört lyssna, att möta det främmande med öppna ögon. Återkomsten är att införliva det nya med det tidigare kända, att tillägna sig de erfarenheter man gjort där ute. Det tidigare kändes horisont har smält samman med det okändes horisont, vi har förstått annorlunda, på nytt sätt (Gustavsson 2012: 310).

Gunnar Sundgren (2008) som skrivit om pedagogik och bildning i en rapport för Högskoleverket menar att om vi ska prata om bildning som en process så är det inte bara en förändring av vårt sätt att tänka utan också en förändring av vårt sätt att känslomässigt förhålla oss till vår omvärld. Frågorna om hur helhetssyn och meningar skapas är centrala i den pedagogiska bildningsdiskussionen och vi som pedagoger med bildningsambitioner, anser han, bör ägna oss åt att söka efter och utveckla anknytningspunkter till studenternas egen erfarenhet, förväntade framtid och yrkesuppgifter men också till deras "känslö- och impulsliv". I den här bildningsresan som i bästa fall inte tar slut vid hemkomsten, men fortsätter ut på ständigt nya resor kommer man också kunna se sig själv på nya och annorlunda sätt. I diskussioner kring utbildning och pedagogik är diskussioner kring bildning av betydelse om vi har som ambition att studenterna också ska utvecklas på många olika plan och inte enbart examineras i sitt ämne.

Sammanfattning

Den här forskningsöversikten har undersökt relationen mellan arkeologiämnet vid universitet och högskolor och pedagogiska frågor. Frågor som inledningsvis ställdes var om högskolepedagogik diskuteras när det gäller den arkeologiska utbildningen och vilka områden är det i så fall som man intresserat sig för och varför. Teman som särskilt fokuserats på är utbildningspolitik, administration, lärande och utbildning samt kursdesign. Varför det varit mest fokus på dessa teman kan förklaras med stora förändringar och ändrade villkor inom universitet och högskola "från elituniversitet till massuniversitet". De områden som lyfts fram mer ämnesspecifikt har varit arkeologiämnets relation till det samtida samhället, genus och pedagogiska utmaningar i det arkeologiska fältarbetet. Portfolien har särskilt lyfts fram som en metod med utvecklingspotential och ett sätt att skapa studentaktivitet. Den kritiska pedagogiken genom Freire och Giroux i tillägg till feministisk pedagogik är riktningar som använts i fallstudier och på olika sätt diskuterats i de publikationer som ingått i den här studien.

I undersökningen framkom att det i åren 2000 – 2008 var en relativt hög aktivitet när det gällde intresset för arkeologi och högskolepedagogik. Totalt 91 artiklar i 8 publikationer kartlades i studien. Visserligen återkom flera skribenter med liknande artiklar i olika publikationer, men intresset kan

ändå sägas vara ganska så stort. Problematiskt är istället att det sedan 2008 varit väldigt tyst när det gäller forskningsområdet. Tre artiklar från 2010- talet var det jag kunde hitta (Rönby 2010; Häggström & Synnestvedt 2011; Synnestvedt 2014), något som tyvärr tyder på ett mycket lågt intresse hos lektorer och forskare i arkeologi när det gäller ämnet och dess relation till högskolepedagogik och frågan ställer sig då om högskolepedagogik i arkeologiämnet är av intresse eller om det är en icke-fråga? Ett entydigt svar kan självklart inte ges. Lärosäten ser olika ut, men frånvaron av publikationer och inlägg kring didaktik och ämnespedagogiska diskussioner de senaste åren tyder kanske på ett ointresse för undervisning som forskningsområde när det gäller arkeologi. Detta anser jag är till stor skada för den arkeologiska utbildningen på sikt eftersom en utbildning med kvalitet ständigt är i behov av utveckling och diskussion. Inte sagt att inte detta pågår vid lärosätena, men om ett sådant arbete pågår behöver det också synliggöras och publiceras för andra att inspireras och ta del av. Undervisning borde vara en lika självklar del i arkeologiska konferenser liksom annan forskning eftersom det utgör en så stor och viktig del av den arkeologiska professionen.

Referenser

Andreeff, Alexander (red.) (2005). *Arkeologen*, Nr. 3-4 2005.

Antiquity Vol. 74. Number 283. March 2000. Archaeology and Education.

Arwill-Nordbladh, Elisabeth (2001). *Genusforskning inom arkeologin*. Stockholm: Högskoleverket
Tillgänglig på Internet: <http://www.hsv.se/download/18.539a949110f3d5914ec800077760/isbn91-88874-74-5.pdf>

Bender, Susan J. & Smith, George S. (red.) (2000). *Teaching archaeology in the twenty-first century*. Washington, D.C.: Society for American Archaeology.

Berggren, Åsa & Burström, Mats (red.) (2002). *Reflexiv fältarkeologi: återsken av ett seminarium*. 1. uppl. Stockholm: Riksantikvarieämbetet.

Biesta, Gert (2006). *Bortom lärandet. Demokratisk utbildning för en mänsklig framtid*. Lund: Studentlitteratur.

Biesta, Gert (2011). *God utbildning i mätningens tidevarv*. Stockholm: Liber AB, 2011.

Brookes, Stuart (2008). *Archaeology in the field: enhancing the role of fieldwork, training and teaching. Research in Archaeological Education Journal 2008. Online edition.*
<http://www.heacademy.ac.uk/hca/archaeology/RAEJournal/>

Buchli, Victor & Lucas, Gavin (2001). *Archaeologies of the contemporary past*. New York: Routledge.

Claassen, Cheryl (red.) (1992). *Exploring Gender Through Archaeology*. Selected papers from the 1991 Boone Conference. Monographs in World Archaeology No. 11. Madison Wisconsin.

Colley, Sarah (2004). University-based archaeology teaching and learning and professionalism in Australia. *World Archaeology, Volume 36(2)*. S. 189-202.

Conkey, Margareth & Tringham, Ruth (1996). Cultivating Thinking/Challenging Authority: Some Experiments in Femenist Pedagogy in Archaeology I (red. Wrigth, R.P.) *Gender and Archaeology*. Philadelphia: Universtity of Pennsylvania Press.

Darvill, Timothy (2008). Linking fieldwork, theory and knowledge in teaching prehistoric archaeology. *Research in Archaeological Education Journal 2008. Online edition*.
http://www.heacademy.ac.uk/hca/archaeology/RAEJournal/current_issue

Fagan, Brian (2000). Education is what´s left: some thoughts on introductory archaeology. *Antiquity Vol. 74. Number 283*.S. 190-194.

Franke-Wikberg, Sigbritt, m.fl. 2000 (1994). *Vetandets vägar. Perspektiv på universitet, vetenskap och utbildning*. Lund: Studentlitteratur.

Freire, Paulo (1972 [1970]). *Pedagogik för förtryckta*. Stockholm: Gummesson.

Freire, Paulo (1974 [1970]). *Kulturell kamp för friheten*. Stockholm: Gummesson.

Fröberg, Johan (2003). *Utvärdering av grund- och forskarutbildningen i arkeologi vid svenska universitet och högskolor*. Högskoleverkets rapportserie 2003:2 R. (www.hsv.se).

Giroux, Henry A. (2011). *On Critical Pedagogy*. London: Continuum International Publishing.

Goldhahn, Joakim (2004). Några reflektioner över den arkeologiska grund och forskarutbildningen i Sverige, *Arkeologen* nr 1 2004.

Gustavsson, Bernt (2012). Bildningens traditioner i transformation i (red. Burman, Anders & Sundgren, Per) *Svenska bildningstraditioner*. Göteborg: Daidalos.

Hamilakis, Yannis (2001). Interrogating Archaeological Pedagogies I (red. Rainbird, Paul & Hamilakis, Yannis). *Interrogating Pedagogies: Archaeology in Higher Education*. Lampeter Workshop in Archaeology 3. BAR International Series 948.

Hamilakis, Yannis (2004). Archaeology and the Politics of Pedagogy. *World Archaeology, Volume 36(2)*. S. 287-309.

Hamilakis, Yannis & Rainbird, Paul (red.) (2001). *Interrogating pedagogies: archaeology in higher education/Lampeter Workshop in Archaeology 3*. BAR international series; 948.

Hamilakis, Yannis & Rainbird, Paul (2004). Interrogating pedagogies: archaeology in higher education I (red. Henson, Don; Stone, Peter & Corbishley, Mike). *Education and the historic environment*. English Heritage. New York: Routledge.

Henson, Don, Stone, Peter G. & Corbishley, Mike J. (red.) (2004). *Education and the historic environment*. English Heritage. New York: Routledge

Hodder, Ian, m.fl. (1995). *Interpreting Archaeology: Finding Meaning in the Past*. London: Routledge.

Holtorf, Cornelius (2004a). *From Stonehenge to Las Vegas: archaeology as popular culture*. Walnut Creek, CA: Altamira Press.

Holtorf, Cornelius (2004b). Book Review: Reflexiv fältarkeologi? Återsken av ett seminarium. *European Journal of Archaeology*, Volume 7, Number 1, April 2004, S. 94-96(3)

Holtorf, Cornelius (2007). *Archaeology is a brand: the meaning of archaeology in contemporary popular culture*. Walnut Creek, Calif.: Left Coast Press.

Hjørungdal, Tove (1995). Genusperspektivet – en kvalitet i arkeologiundervisningen i *Kvalitéer i studier och utbildning. Universitetspedagogisk konferens i Umeå den 15-16 februari 1995. Konferensrapport*. Umeå Universitet.

Hjørungdal, Tove (red.) (2004). *Dialog med de sega strukturerna: om arkeologisk utbildning och genusperspektiv*. Göteborg: Göteborgs universitet, Institutionen för arkeologi.

Hjørungdal, Tove (2006). Students as searchers, creators, and critics of knowledge: on the development of methods that aim to integrate students in their education = Sur le développement de méthodes qui visent à intégrer les étudiants dans leurs processus éducatifs. *L'archéologie et l'éducation : de l'école primaire à l'université = Archaeology and education : from primary school to university*. S. 41-49.

Hjørungdal, Tove (2008). Student Intergrating Methods in the Tertiary education of Archaeologists: An example from Gothenburg, Sweden. *Research in Archaeological Education Journal 200. Online edition*. <http://www.heacademy.ac.uk/hca/archaeology/RAEJournal/>

Hjørungdal, Tove (2013). Muntlig uppgift. Mars 2013.

Häggström, Margaretha & Synnøstvedt, Anita (2011). Kulturarv på schemat. *Kreativitet och mångfald: Kulturarvs pedagogik för ett nytt decennium. Rapport från NCK: s vårkonferens 201, s. 97-107*. Tillgänglig på internet: http://nckkultur.org/wp-content/uploads/2013/06/Konferensrapport_2011-Final.pdf

Illeris, Knud (2006). *Lärande*. Lund: Studentlitteratur.

Jones, Dave (2004). Archaeology in further education I (red.Henson, Don; Stone, Peter & Corbishley, Mike). *Education and the historic environment*. English Heritage. New York: Routledge.

K.A.N. *Kvinner I Arkeologi I Norge*.

Kok, Marjolijn, van Londen, Heleen & Marciniak, Arkadiusz (red.) (2012). *E- learning Archaeology. The Heritage Handbook*. University of Amsterdam.

Kress, Gunther R. & Van Leeuwen, Theo (2001). *Multimodal discourse: the modes and media of contemporary communication*. London: Arnold.

Lock, Gary (2004). Rolling back the years: Lifelong learning and archaeology in the United Kingdom I (red. Henson, Don; Stone, Peter & Corbishley, Mike). *Education and the historic environment*. English Heritage. New York: Routledge.

Lövkvist, Linda (2004). Utbildning i förklädnad. Om jämställdhet, genus och annat smått och gott i (red. Hjørungdal, Tove). *Dialog med de sega strukturerna: om arkeologisk utbildning och genusperspektiv*. Göteborg: Göteborgs universitet, Institutionen för arkeologi.

Lövkvist, Linda & Hjørungdal, Tove (2000). Voices from an educational world: some issues of gender-conscious teaching and learning. *Current Swedish archaeology*. 2000 (8), s. 157-178

Lövkvist, Linda & Hjørungdal, Tove (2005). Disseminating the herding teaching: how do students grow into explorers of knowledge; and how do teachers grow into facilitators learning?. I (red. Hjørungdal, Tove). *Gender locales and local genders in archaeology*. BAR International Series 1425 S. 93-119

NCK – Nordiskt centrum för kulturarvspedagogik <http://www.nckkultur.org/>

Nilsson, Björn (2011). Archaeology and the unstoppable excavation machine. A Swedish point of view. *Archaeological Dialogues*, 18.

Perry, Jennifer E. (2004). Authentic learning in field schools: preparing future members of the archaeological community I *World Archaeology Vol. 36 (2)*. Special issue on education. Online edition.

Rancière, Jacques (2011 [1987]). sv. Övers. *Den okunnige läraren. Fem lektioner om intellektuell frigörelse*. Glänta produktion.

Rönaby, Johan (2010). Arkeologin, akademien och samtiden i (Red. Burman, Anders; Graviz, Ana & Rönaby, Johan). *Tradition och praxis i högre utbildning. Tolv ämnesdidaktiska studier*. Huddinge: Södertörns högskola

Selander, Staffan & Kress, Gunther R. (2010). *Design för lärande: ett multimodalt perspektiv*. Stockholm: Norstedt.

Spector, Janet D. & Whelan Mary K. (1989). Incorporating gender into archaeological courses i (Red. Morgen, Sandra) *Gender and anthropology: critical reviews for research and teaching*. Washington, D.C. : American Anthropological Association, cop.

Stein, Pippa. (2008). *Multimodal pedagogies in diverse classrooms: representation, rights and resources*. London: Routledge.

Stone, Peter & MacKenzie, Robert (red.) (1990). *The Excluded Past: Archaeology in Education*. London: Unwin Hyman.

Stone, Peter (2004). Introduction: Education and the historic environment into the twenty-first century I (red. Henson, Don; Stone, Peter & Corbishley, Mike). English Heritage. Education and the historic environment New York: Routledge.

Sundgren, Gunnar (2008). *Bildning och pedagogik: en akademi för bildning?* Stockholm: Höskoleverket. Tillgänglig på Internet:
<http://www.hsv.se/download/18.465a6af11d284e727f80003599/0832R.pdf>

Synnstvedt, Anita & Persson, Maria (2007). *Mångkulturella möten kring en forntida lämning: rapport om utgrävningen kring en hällkista i Bergsjön, Göteborg*. Lindome: Bricoleur Press.

Synnestvedt, Anita (2008a). *"Dom gör med hjärtat": kulturarvspedagogikens teori och metod*. Göteborg: Bricoleur press.

Synnestvedt, Anita (2008b). *Fornlämningsplatsen: kärleksaffär eller trist historia*. Diss. Göteborg: Göteborgs universitet, 2008.

Synnestvedt, Anita (2014). I ur och skur: Om exkursioner i den arkeologiska grundutbildningen i (red. Alexandersson, Henrik; Andreeff, Alexander & Bünz, Annika) *Med hjärta och hjärna. En vänbok till professor Elisabeth Nordbladh*. Göteborg: GOTARC Series A, Göteborgs universitet.

Tight, Malcolm (2012). *Researching higher education*. 2nd ed. Maidenhead: Open University press.

Wellinder, Stig (2003). *Min svenska arkeologihistoria. Ett ekonomiskt och socialt perspektiv på 1900-talet*. Lund: Studentlitteratur.

World Archaeology Vol. 36 (2). Special issue on education. Online edition.